

The future's broken
Black Mirror
 Charlie Brooker's drama returns Mon 11 Feb 10pm

Odsev v črnem ogledalu

Miha Mehtsun

Kako bi se odzval predsednik vlade, če bi ga ugrabitelji preko portala Youtube izsiljevali, da pred očmi javnosti izvede nekaj nezaslišano obscenega, pri tem pa bi nanj pritiskala brezoblična množica, utelešena v družbenih omrežjih? Kako daleč je pripravljen iti posameznik, da pobegne iz mučnega sveta garanja, rutine in monotonije, v katerem so domala vse dobrine in odnosi virtualni? Kakšne posledice bi posebna tehnologija, ki bi omogočala retroaktivni vpogled v vse naše dejavnosti, imela za ljubezenska razmerja? Bi umetna rekonstrukcija umrlega s pomočjo sledi, ki jih je pustil v virtualnem svetu, olajšala življenje žalujočim? Kje so skrajne meje s tehnologijo podkrepljenega voajerizma in moralne panike? Kakšna bi bila videti politika, če bi na volitvah kandidiral virtualni lik? Kakšen odsev bi nam pokazala črna površina zaslona izklopljenega televizijskega sprejemnika, mobilnega telefona ali računalnika?

Vse to in še več odkriva miniserija *Črna ogledalo* (Black Mirror, 2011–), katere druga sezona se je konec letošnjega februarja iztekla na britanskem plačljivem digitalnem

TV kanalu E4, ki deluje pod okriljem Channel 4. Duhovni oče *Črnega ogledala* je humorist, satirik, kritik, novinar in pisec Charlie Brooker, ki je oscenaril večino od šestih epizod in nastopa tudi v vlogi izvršnega producenta. Hiperaktivni Brooker je že od začetka svojega javnega delovanja tako rekoč obseden s tehnologijo in z na videz neskončno paletu pripomočkov in igrač, ki jih tehnološki napredek z vse hitrejšim tempom meče na tržišče. Svojo kariero je začel sredi 90. let z ocenami računalniških iger v reviji PC Zone. Leta 2000 je pričel pisati kolumne v Guardianu, v katerih je še bolj izostril svoj pikri slog, ter se kot scenarist uspešno uveljavil tudi na malih zaslonih s sodelovanjem pri oddaji *The 11 O'Clock Show* (1998–2000), ki je med zvezde izstrelila tudi Rickyja Gervaisa in Sacho Barona Cohena, skupaj s še nekaterimi pisci skečev za to oddajo pa je istega leta tudi ustanovil produkcijsko hišo Zeppotron. Za svoje dosedanje delo je že prejel nekaj vidnih nagrad.

Po številnih uspešnih komičnih in satiričnih oddajah se je leta 2008 preskusil v horror žanru s petdelno nadaljevanko *Dead Set*,

v kateri se z zombi apokalipso spopadejo udeleženci Velikega brata (producent BB Emdemol je tudi lastnik Zeppotrona). Brooker je bil avtor scenarija in izvršni producent, poleg navdušenja horror fenov pa je *Dead Set* požel tudi nominacijo za prestižno nagrado bafta.

Že s prvo sezono *Črnega ogledala* je postalo jasno, da je *Dead Set* kljub nesporni kvaliteti pokazal le delček Brookerjevega mračnega talenta. Po vzoru kulturnih serij *Območje somraka* in *Nenavadne zgodbe Roalda Dahla* (Tales of the Unexpected, 1979–1988) je Brooker namreč v formatu samostojnih, približno uro trajajočih epizod priobčil izjemno zrelo stvaritev, ki na svež in aktualen način spaja znanstveno fantastiko, grozljivo in družbeno satiro, pri čemer je do konca izkoristil svojo fascinacijo s tehnologijo.

Prva epizoda je s svojo senzacionalistično premiso, ki opisuje verjetno najhujši dan v življenju britanskega premierja, povzročila izjemen odziv javnosti. Glede na Brookerjev humoristični pedigree je še posebej zanimivo, s kakšno resnostjo prikaže zgodbo, v kateri je osrednji dogodek spolni odnos politika s svinjo, ki naj bi ga prenašali vsi javni TV kanali, da bi ugrabitelji prizanesli priljubljeni članici kraljeve družine.

V drugi epizodi nas Brooker popelje v svet prihodnosti, v katerem večina ljudi živi v klavstrofobičnih sobicah, ki imajo namesto zidov zaslone, dneve pa preživijo na sob-

nih kolesih, s pomočjo katerih proizvajajo energijo. Za večino predstavlja edini izhod nastop v šovu talentov, na katerem bi jih morebitna zmaga odpeljala v lepše življenje. Pri scenariju je Brookerju pomagala njegova žena Konnie Huq, ki se je tudi sama preizkusila kot voditeljica v oddaji *The Xtra Factor* (2004–). Bridko cinična zgodba se uspe dotakniti tako obsedenosti sodobne družbe z virtualnimi dobrinami in aplikacijami kot ničevosti sanj o hipni slavi in bleščeči karieri v vse bolj razčlovečeni industriji zabave, ob tem pa se pokloni kulturni TV mreži (*Network*, 1976, Sidney Lumet) in obskurni britanski TV antiutopiji *The Year of the Sex Olympics* (1968, Michael Elliot).

Zaključna epizoda prve sezone je tudi edina, pri kateri scenarija ni napisal Brooker, temveč Jesse Armstrong, pri nas najbolj znan kot koscenarist črne komedije *Štirje levi* (*Four Lions*, 2010, Christopher Morris). Zgodba temelji na tehnologiji prihodnosti, ki uporabniku omogoča, da lahko pregleduje vse svoje pretekle dejavnosti, kot bi gledal film ali TV oddajo, in pri tem poljubno ustavlja posnetek ali povečuje detajle. Robert Downey, Jr. je bil nad to epizodo tako navdušen, da je že odkupil pravice zanj, in za svojo produkcijsko hišo Team Downey pospešeno pripravila celovečerni film, ki bo temeljil na njej.

Z letošnjim pričetkom druge sezone se je pokazalo, da je Brooker še dodatno dozorel kot avtor in da je trdno odločen dvigniti standarde TV produkcije na doslej nepričakovane ravni. V prvi epizodi postreže s fantastično zgodbo o mladi ženski, ki se

Charlie Brooker

Črno ogledalo

odloči virtualno obuditi svojega nedavno umrlega ljubimca. Posebna tehnologija namreč omogoča rekonstrukcijo umrlega s pomočjo njegovih objav na družabnih omrežjih ter osebne digitalne korespondence. V času, ko se na nagrobnikih že pojavljajo QR kode, Brookerjeva zgodba še kako aktualno odpira vprašanja, ki se ponujajo ob tovrstnih tehnoloških intervencijah, v nedavnem intervjuju pa je priznal, da je kmalu po predvajanju epizode ugotovil, da je dokaj podobna storitev že na voljo na trgu.

Druga epizoda druge sezone je še najbližje temu, kar je pokazal v *Dead Set*, a tu v postapokaliptičnem scenariju za srh in grozo ne poskrbijo zombiji, pač pa množice nemih opazovalcev, ki na mobilne telefone snemajo obupani boj amnezicne protagoniste z zakrinkanimi preganjalci. Kot se za tovrstno serijo spodobi, na koncu sledi preobrat, ki kopici vprašanj o obsedenosti s snemanjem raznih grozot in izbruhov nasilja (od dokumentiranja nasilja na demonstracijah do snemanja krvavih trupel z oblasti vrženih diktatorjev) doda še poziv k premisleku o skrajnih posledicah moralne panike in z njo povezanega pravičniškega naslajanja nad tujim trpljenjem.

Kot nalašč za trenutno izgubo zaupanja v politike vseh barv in orientacij pa pride še zadnja epizoda druge sezone, v kateri se poleg torijskega dolgočasneža, nadobudne laburistke in kopice neizrazitih anonimnežev iz drugih strank na lokalnih volitvah kot kandidat pojavi animirani modri medvedek iz zabavne oddaje, katerega politična retorika sestoji izključno iz vulgarnih zbadljivk in infantilnega straniščne humorja.

Poglavitni adut *Črna ogledala* je pro-

ncljivost, ki kljub humornim trenutkom in občasnim pretiravanjem nikoli popolnoma ne izgubi stika z realnostjo ter se navzlic pogostemu zapadanju v že skoraj neznosni cinizem ne zateka k posmehovanju, pač pa presenetljivo zrelo odpira vrsto aktualnih vprašanj. Vsaka od epizod se dogaja v zasebnem univerzumu, povezuje pa jih za distopično znanstveno fantastiko značilna tehnofobija (kar je ironično glede na Brookerjevo izpričano fascinacijo s hi-tech igračkami) in avtorjeva želja, da v dobi vsesplošne apatije in pozerske naveličnosti poda jasno sporočilo, ki nagovarja bistvo človeškega duha.

Na žalost *Črno ogledalo* (še) ni našlo poti na naše male zaslone, zato pa je prva sezona že nekaj časa dostopna na devedeju, katerega nakup je vsekakor obvezen za vse ljubitelje znanstvene fantastike, ki so jim zadnje čase na žalost na razpolago večinoma do kraja potrošeni izdelki. Morda vam odsev v njem ne bo pokazal najbolj laskave slike o trenutnem stanju družbe, bo pa vsekakor napeljal k razmisleku in spodbudil k večkratnemu ogledu, ki mu bodo sledile debate o videnem v krogu prijateljev in znancev, ki od televizijskih serij pričakujejo več kot le oguljene klišeje v novi preobleki, dovtype na robu obscenosti, ali pa razkošni, a vsebinsko izpraznjeni spektakel.

Za konec torej lahko le na glas izrazimo upanje, da bomo katero od Brookerjevih briljantnih pogruntavščin (poleg *Dead Set* in *Črna ogledala* velja omeniti še parodijo na kriminalistične serije *Cloth* [A Touch of Cloth, 2012–], ki bi jo še najlažje opisali kot britansko različico kulturne ameriške serije *Police Squad!* [1982]), nekega dne lahko videli tudi pri nas.